

ÜHINEMISDOKUMENT

Teema: EUROOPA LIIDU ÜHINE SEISUKOHT
— 3. teemavaldkond: konkurentsivõime ja kaasav majanduskasv

ÜHINEMISLÄBIRÄÄKIMISED

Moldova Vabariik

ELi ÜHINE SEISUKOHT

(pärast Moldova läbirääkimisseisukoha AD 31/26 CONF-MD 6 esitamist)

Läbirääkimiste teemavaldkond: 3

Konkurentsivõime ja kaasav majanduskasv

Sisaldab alljärgnevaid peatükke: 10 – Digiüleminek ja meedia, 16 – Maksustamine, 17 – Majandus- ja rahapoliitika, 19 – Sotsiaalsoliitika ja tööhõive, 20 – Ettevõtlus- ja tööstusoliitika, 25 – Teadus ja uurimistegevus, 26 – Haridus ja kultuur, 29 – Tolliliit.

Käesolev Euroopa Liidu seisukoht põhineb Moldovaga peetava ühinemiskonverentsi jaoks kujundatud üldisel seisukohal (AD 11/24 CONF-MD 2) ning selle suhtes kohaldatakse eelkõige järgmisi nimetatud üldises seisukohas heakskiidetud läbirääkimispõhimõtteid:

- Moldova või ELi poolt konkreetse läbirääkimispeatüki suhtes väljendatud arvamus ei mõjuta mingil viisil seisukohta, mis võidakse võtta teiste peatükkide suhtes,
- läbirääkimiste käigus konkreetsete peatükkide osas saavutatud kokkuleppeid, isegi osalisi kokkuleppeid, ei saa pidada lõplikeks, kuni on saavutatud üldine kokkulepe kõigi peatükkide osas,

ning samuti läbirääkimisraamistiku punktides 5, 12, 42, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud nõudeid.

EL innustab Moldovat jätkama oma õigusaktide vastavusse viimist ELi *acquis*'ga ning viimase tõhusat rakendamist ja jõustamist ning üldiselt töötama juba enne ühinemist välja ELi poliitikate ja vahenditega võimalikult sarnased poliitikad ja vahendid.

EL märgib, et oma seisukohas AD 31/26 CONF-MD 6 kiitis Moldova 7. oktoobril 2026 kehtinud, 3. teemavaldkonda käsitleva ELi *acquis*' heaks ning teatas oma valmisolekust seda rakendada Euroopa Liiduga ühinemise kuupäeval, välja arvatud 10. ja 16. peatüki valdkondades, mille puhul taotles Moldova üleminekuaega allpool sätestatud viisil.

Üldise vastusena Moldova taotlustele üleminekuaegade ja erandite saamiseks tuletab EL meelde oma üldist läbirääkimispositsiooni, et üleminekumeetmed on erandlikud, nende kestus ja ulatus on piiratud ning nendega kaasneb kava, milles on selgelt määratletud ELi *acquis*' ülevõtmise etapid. Üleminekumeetmed ei tohi kaasa tuua muudatusi ELi normides või poliitikameetmetes, häirida nende nõuetekohast toimimist või viia konkurentsiväärse moonutamiseni siseturul.

1. 10. peatükk – Digiüleminek ja meedia

EL väljendab heameelt selle üle, et Moldova **institutsiooniline ülesehitus** on hästi struktureeritud ja **õigusaktid ELi *acquis*'ga** ulatuslikult **vastavusse viidud**. EL võtab teadmiseks Moldova edusammud digipöörde valdkonnas, eelkõige avalike teenuste digitaliseerimise valdkonnas. EL kutsub Moldovat üles tagama tugeva järelevalvemehhanismi, et jälgida riikliku digipöördestrateegia raames tehtud edusamme, tuginedes ELi digitaalmajanduse ja -ühiskonna indeksi (DESI) näitajatele. EL võtab rahuloluga teadmiseks Moldova uue küberturvalisuse seaduse, mis on osalises vastavuses küberturvalisuse 2. direktiiviga¹.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse **elektroonilise side ja infotehnoloogia** valdkonda käsitleva ELi *acquis*'ga. EL peab tervitatavaks Moldova püüdlust elektroonilise side seaduse eelnõu abil oma õigusaktid Euroopa elektroonilise side seadustikuga² vastavusse viia, julgustades Moldovat samas ka avatud interneti määruse³ ja gigabititaristu määruse⁴ ülevõtmisega edasi liikuma. EL peab positiivseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid vastavusse rändlust käsitleva ELi *acquis*'ga, mis võimaldas riigil ühineda „rändle nagu kodus“ alaga alates 1. jaanuarist 2026. EL rõhutab, et Moldova peaks tagama täieliku vastavuse ELi järgmiste valdkondade *acquis*'ga: asukohapõhine tõkestus⁵ ja muul viisil diskrimineerimine kliendi kodakondsuse, elukoha või asukoha alusel siseturul. Lisaks innustab EL Moldovat rakendama 5G küberturvalisuse meetmepaketti (kõigi vajalike määruste kaudu) ja viima oma õigusaktid vastavusse UHF-sagedusala käsitleva otsusega⁶.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse **digiteenuste** valdkonda käsitleva ELi *acquis*'ga. EL innustab Moldovat jätkama jõupingutusi, et viia oma õigusaktid seda valdkonda käsitleva ELi *acquis*'ga täielikku vastavusse.

¹ Direktiiv (EL) 2022/2555.

² Direktiiv (EL) 2018/1972.

³ Määrus (EL) 2015/2120.

⁴ Määrus (EL) 2024/1309.

⁵ Määrus (EL) 2018/302.

⁶ Otsus (EL) 2017/899.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse **andmete** valdkonna ELi *acquis*'ga. EL kutsub Moldovat üles suurendama jõupingutusi, et viia oma õigusaktid selle valdkonna ELi *acquis*'ga, eelkõige andmemääruse ja andmehalduse määrusega, vastavusse.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse **digisaldust ja küberturvalisust** käsitleva ELi *acquis*'ga. EL innustab Moldovat jätkama tööd, et viia oma õigusaktid täielikult vastavusse ELi digiidentiteedi raamistikku käsitleva määrusega ja ELi 5G küberturvalisuse meetmepaketiga.

EL märgib, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse **audiovisuaalmeedia teenuste** valdkonna ELi *acquis*'ga. EL märgib, et Moldova plaanid on vastavuses ELi poliitikaraamistikega. EL innustab Moldovat jätkama jõupingutusi seadusandlike ja institutsiooniliste reformide läbiviimiseks ajakirjanike kaitse, meediat reguleeriva asutuse sõltumatuse, omandisuhete läbipaistvuse ja riikliku reklaami reguleerimise valdkonnas. Lisaks innustab EL Moldovat tugevdama oma reguleerivate asutuste haldussuutlikkust, et audiovisuaalmeedia seadustikku tõhusalt rakendada ja jõustada. EL kutsub Moldovat täielikult ära kasutama programmi „Digitaalne Euroopa“.

EL võtab teadmiseks, et Moldova ei ole oma õigusakte **pooljuhte** käsitleva ELi *acquis*'ga vastavusse viinud. EL innustab Moldovat astuma vajalikke samme oma õigusaktide kõnealuse *acquis*'ga vastavusse viimiseks.

EL võtab teadmiseks, et Moldova ei ole oma õigusakte **tehisintellekti** käsitleva ELi *acquis*'ga vastavusse viinud. EL innustab Moldovat astuma vajalikke samme oma õigusaktide kõnealuse *acquis*'ga vastavusse viimiseks. EL peab tervitatavaks asjaolu, et Moldoval on olemas õigus- ja strateegiline raamistik **korruptsioonivastaseks võitluseks digipöörde valdkonnas**. EL kutsub Moldovat üles suurendama suutlikkust ja parandama jõustamist. Samuti tuleb Moldoval viia reguleerivate asutuste puhul ametissenimetamise menetlused kooskõlla ELi standarditega.

EL võtab teadmiseks käesoleva peatüki *acquis*'ga seotud Moldova üleminekuperioodide saamise taotlused, eelkõige järgmised taotlused.

- a. Moldova taotleb küberkerksuse määruse täielikuks rakendamiseks üleminekuperioodi, mis kestab kuus aastat alates ühinemiskuupäevast või kuni 31. detsembrini 2035.

EL võtab teadmiseks selle taotluse põhjendamiseks esitatud teabe. EL teeb ettepaneku pöörduda selle taotluse juurde tagasi ühinemisläbirääkimiste hilisemas etapis. Seni on EL jätkuvalt valmis toetama Moldovat tema jõupingutustes järgida küberkerksuse määrust.

- b. EL võtab teadmiseks, et peale oma õigusaktide vastavusse viimist asjaomase ELi *acquis*'ga ELi 5G meetmepaketi rakendamiseks 2027. aasta detsembriks, taotleb Moldova üleminekuperioodi suure riskiga tarnijate seadmete järkjärguliseks kõrvaldamiseks olemasolevatest võrkudest, lähtudes aastatel 2025–2026 läbi viidud uuringust.

EL teeb ettepaneku pöörduda selle taotluse juurde tagasi pärast nimetatud uuringu tulemuste esitamist.

- c. EL võtab samuti teadmiseks, et Moldova võib taotleda täiendavaid üleminekuperioode tehisintellektimääruse, andmemääruse, andmehalduse määruse ja kiibimääruse jaoks.

EL teeb ettepaneku pöörduda nende taotluste juurde tagasi ühinemisläbirääkimiste hilisemas etapis. Seni kutsub EL Moldovat üles õigusaktide ELi *acquis*'ga vastavusse viimist jätkama.

2. 16. peatükk – Maksustamine

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusraamistiku osaliselt vastavusse käibemaksualase ELi *acquis*'ga. EL kutsub Moldovat üles viima oma riiklikud käibemaksualased õigusaktid kooskõlla ELi *acquis*'ga, eelkõige vaadates läbi käibemaksuvabastused, maksukohustuslaste määratluse, teenuste osutamise kohtade eeskirjad, maksuvabastuste ja nullmääraga tehingute kohaldamisala, mahaarvamised, kohustuslikud erikorrad ning vähendatud käibemaksu määrade kohaldamise, luues tõhusa käibemaksu tagastamise süsteemi ja tugevdades käibemaksu haldamise süsteemi. Moldova peaks esitama (2026. aasta lõpuks) tegevuskava oma õigusaktide *acquis*'ga vastavusse viimiseks, tuginedes süsteemsele kulude-tulude hindamisele, mis käsitleb nii strateegilisi investeerimiseesmärke teenivaid fiskaalstiimuleid kui ka tulude kogumist kahjustavaid või konkurentsi moonutavaid fiskaalstiimuleid.

EL rõhutab, et Moldova peaks viima oma õigusaktid vastavusse automaksu, kapitali suurendamise ja aktsiisi, sealhulgas tubaka-, alkoholi- ja energiatoodete aktsiisi valdkonna ELi *acquis*'ga. See hõlmab alkoholi-, tubaka- ja energiatoodete aktsiisi määrade järkjärgulise ELi aktsiisimääradega vastavusse viimise ajakava vastuvõtmist ja rakendamist.

EL võtab teadmiseks Moldova taotluse käibemaksualase *acquis*' järgimise osas üleminekuperioodide saamiseks ja tuletab meelde, et igasugune maksustatava kaubatarne või teenuste osutamise ning maksumääradega seotud kõrvalekaldumine ELi käibemaksusüsteemist võib mõjutada liidu omavahendeid, mille maksubaasi tuleks vastavalt asjaomasele *acquis*'le kohandada.

Eelkõige taotleb Moldova järgmisi **käibemaksualase *acquis*'ga** seotud üleminekuperioode:

- a. **nelja-aastane** üleminekuperiood alates ühinemiskuupäevast seoses mahaarvamisoigusega käibemaksuvabastuste kohaldamisega maa ja elamukinnisvara müügi ja rentimise suhtes. Moldova peab seda taotlust vajalikuks, et vältida turumoonutusi ja kinnisvarahindade järsku tõusu, mis võib negatiivselt mõjutada eluaseme taskukohasust ja turu stabiilsust. Moldova väitel tagaks kavandatav üleminekukord selle, et võimaliku hinnatõusu korral ja tegelikule ostujõule avalduva mõju tasakaalustamiseks on piisavalt aega leevendamismehhanismide kohaldamiseks.

EL kutsub Moldovat üles kaaluma maksuvabastuse asemel vähendatud maksumäärade võimalust. ELi hinnangul on taotluse aluseks olevaid eesmärke võimalik saavutada, töötades välja meetmed, mis on ELi käibemaksualase *acquis*'ga kooskõlas. EL tuletab meelde, et käibemaksudirektiivis on juba sätestatud teatavad maksuvabastused, mis on seotud ehitiste ja nende aluse maa ning ehitiseta maaga. Kohaldatav käibemaksukord sõltub maa või ehitise kvalifitseerimisest. EL võtab teadmiseks eesmärgi kaitsta sotsiaaleluruume ja muid kategooriaid. EL leiab siiski, et selle eesmärgi saavutamiseks ei ole vaja erandit, pidades silmas direktiivi 2006/112/EÜ artikli 98 lõike 2 punkti a ja III lisa punkti 10, millega kehtestatakse kinnisvarasektorile vähendatud maksumäärad sotsiaalpoliitika raames. Seetõttu leiab EL, et täiendavat üleminekukorda ei ole vaja, sest käibemaksudirektiiv tagab vajaliku paindlikkuse;

- b. **kümneaastane** üleminekuperiood alates ühinemiskuupäevast seoses käibemaksu kohaldamisega **kommunaalteenuste ja majapidamistele tarnitava elektri suhtes**. Sujuva ülemineku hõlbustamiseks ja selleks, et anda valitsusele piisavalt aega haavatavatele leibkondadele suunatud toetuse rakendamiseks, taotletakse käibemaksuvabastuste jaoks üleminekuperioodi kuni 2037. aastani. Moldova peab seda taotlust vajalikuks, et võimaldada elanikkonna ostujõul järk-järgult kohaneda. Selleks et veelgi leevendada kasvavate kommunaalkulude majanduslikku ja sotsiaalset mõju, võtaks Moldova kommunaalteenuste vähendatud 5 % käibemaksumäära kasutusele järk-järgult kolme aasta jooksul (2037–2039). Selle kava kohaselt hakatakse vähendatud käibemaksumäära kohaldama igal aastal uue kommunaalteenuste liigi suhtes.

ELi hinnangul on taotluse aluseks olevaid eesmärgi võimalik saavutada, töötades välja meetmed, mis on ELi käibemaksualase *acquis*'ga kooskõlas. EL leiab, et käibemaksuvabastuse taotlemine kuni 2037. aastani ei ole vajalik, võttes arvesse direktiivi 2006/112/EÜ artikli 98 lõike 2 punkti a ning III lisa punkte 2, 18 ja 22, millega nähakse ette vähendatud maksumäärad kommunaalteenustele ning elektri- ja veevarustusele. Seetõttu kutsub EL Moldovat üles kaaluma võimalust kohaldada maksuvabastuse (mis võib põhjustada konkurentsimoonusi) asemel vähendatud maksumäärasid ning rakendada sellist ajakava, mille kohaselt viiakse maksumäärad ELi miinimummääradega vastavusse järk-järgult ilma viivitusega. Lisaks tuleb EL meelde, et energia maksustamise direktiivi kohaselt võib komisjon anda igale liikmesriigile loa kehtestada konkreetsetel poliitilistel kaalutlustel täiendavaid maksuvabastusi või -vähendusi. EL kutsub Moldovat üles neid kaalutlusi arvesse võttes oma õigusaktide *acquis*'ga vastavusse viimise kavandatud ajakava läbi vaatama;

- b. **viieaastane** üleminekuperiood alates ühinemiskuupäevast seoses käibemaksuvabastuse kohaldamisega **põllumajanduslike sisendite ja seadmete** suhtes. Selle aja jooksul säilitab Moldova olemasolevad maksuvabastused, et toetada põllumajandussektorit ELi siseturu eelarve- ja turutingimustega kohanemisel. Moldova selgitab, et see meede on hädavajalik põllumajandussektori ajakohastamise, esmatootjate tootmiskulude vähendamise ja maapiirkondades konkurentsivõime tugevdamise tagamiseks. Üleminekuperiood võimaldab õigusaktid käibemaksudirektiiviga 2006/112/EÜ järk-järgult vastavusse viia, kaitstes samal ajal Moldova põllumajandusliku tootmise sotsiaal-majanduslikku kestlikkust.

ELi hinnangul on taotluse aluseks olevaid eesmäärke võimalik saavutada, töötades välja meetmed, mis on ELi käibemaksualase *acquis*'ga kooskõlas. EL kutsub Moldovat üles oma taotlust uuesti läbi vaatama ja kaaluma alternatiivseid poliitikameetmeid põllumajandussektori toetamiseks, eelkõige põllumajandustootjate ühise kindla maksumääraga korra kohaste kindlamääraliste hüvitise protsendimäärade kaudu, mis oleks kooskõlas käibemaksudirektiiviga.

Eespool esitatud põhjuseid silmas pidades kutsub EL Moldovat üles vaatama läbi oma käibemaksualase *acquis*'ga seotud üleminekuperioodi taotlused a–c.

Moldova taotleb ka järgmist **aktsiisialase *acquis*'ga** seotud üleminekuperioodi:

- c. **viieaastane** üleminekuperiood alates ühinemiskuupäevast seoses diislikütuse aktsiisimäära järkjärgulise tõstmisega, et saavutada mootorikütuste suhtes kohaldatav ELi madalaim maksustamistase, milleks on 330 eurot 1000 liitri kohta, nagu on sätestatud energia maksustamise direktiivis 2003/96/EÜ.

EL võtab selle taotluse teadmiseks. ELi hinnangul tuleks Moldova pakutud ajakava õigusaktide *acquis*'ga vastavusse viimiseks esmalt läbi vaadata, pidades silmas asjaomaste madalamate määrade võimalikku piiriülest mõju, ning alles seejärel saab EL nimetatud taotluse suhtes oma seisukoha kujundada. EL kutsub Moldovat üles rakendama sellist ajakava, mis võimaldab õigusaktid järkjärgult ja aegsasti ELi miinimummääradega vastavusse viia, ning teeb ettepaneku pöörduda taotluse juurde tagasi pärast ajakava läbivaatamist.

Moldova taotleb ka järgmisi üleminekuperioode, mis on seotud **otsest maksustamist** käsitleva *acquis*'ga, täpsemalt nõukogu direktiiviga (EL) 2022/2523, seoses tema vabamajandustsoonide ja IT-parkide maksustamise erikordadega:

- a. **viieaastane** üleminekuperiood alates ühinemiskuupäevast seoses vabamajandustsoonide maksustamise korra järkjärgulise kaotamisega. See üleminekuperiood mõjutaks kokku 52 ettevõtjat, võimaldades neil viia oma käimasolev tegevus lõpule kavakohaselt ja valitsusega õiguslikult kokku lepitud viisil;

- b. **kuueaastane** üleminekuperiood alates ühinemiskuupäevast seoses IT-parkide maksustamise korra järkjärgulise kaotamisega. Moldova selgitab, et see maksukord oli kavandatud ühekordse lähenemisviisina, mida kohaldatakse piiratud ajavahemikul alates 2016. aastast kuni 2035. aasta lõpuni. Ta peab üleminekuperioodi vajalikuks, et saavutada selle maksusoodustusrežiimi rakendamisega eesmärgiks seatud kümme kavandatud majandustulemust.

EL võtab selle taotluse teadmiseks. EL palub Moldoval esitada rohkem teavet vabamajandustsoonis ja IT-pargis kohaldatavate maksustamiskordade kohta, et tulevikus oleks võimalik konsulteerida käitumisjuhendi töörühmaga (äriühingute maksustamine), et hinnata asjaomaseid maksustamiskordi ja veenduda, et need sätted ei kujuta endast käitumisjuhendi kohaldamisalasse kuuluvaid kahjulikke maksusoodustusrežiime ega üldkohaldatavaid maksuelemente. Lisaks palub EL lisateavet nõukogu direktiivi (EL) 2022/2523 artikli 3 kohaste lõplike emaüksuste arvu kohta, et teha kindlaks, kas Moldova võib otsustada tulu arvessevõtmise reegli ja alamaksustatud kasumi reegli kohaldamise edasi lükata. EL rõhutab asjaolu, et kandidaatriigina peab Moldova viima oma vabamajandustsoone ja IT-parke käsitlevad õigusaktid vastavusse ELi *acquis*'ga.

EL tuletab meelde, et otsese maksustamise valdkonnas tuleb õigusaktid viia täielikult vastavusse ELi *acquis*'ga, sealhulgas ühinemiste ja omandamiste direktiiviga⁷, ema- ja tütaretttevõtjate direktiiviga⁸, intresside ja litsentsitasude direktiiviga⁹, maksustamise vältimise vastase direktiiviga¹⁰, teise samba direktiiviga¹¹ ning vaidluste lahendamise mehhanismi direktiiviga¹². EL rõhutab, et kõiki maksukohustuslasi, kes kasutavad Euroopa Liidu toimimise lepingu kohast vaba liikumise õigust, tuleb kohelda võrdselt ning ühinemisel tuleb kaotada kõik riiklikud maksualased õigusaktid, millega mitteresidendist maksumaksjaid võrreldes residendist maksumaksjatega diskrimineeritakse.

⁷ Nõukogu direktiiv 2009/133/EÜ.

⁸ Nõukogu direktiiv 2011/96/EL.

⁹ Nõukogu direktiiv 2003/49/EÜ.

¹⁰ Nõukogu direktiiv 2016/1164/EL.

¹¹ Nõukogu direktiiv 2022/2523/EL.

¹² Nõukogu direktiiv 2017/1852/EL.

EL märgib, et Moldova maksusüsteem on halduskoostöö ja maksustamise valdkonna ELi *acquis*'ga vähesel määral vastavusse viidud ning digiüleminekuks on tehtud mõõdukaid ettevalmistusi. EL rõhutab, et Moldova peab tagama piisava haldussuutlikkuse ja maksuameti usaldusväärsuse. EL tuletab meelde, et Moldova peab suurendama jõupingutusi, et saavutada ühendamise ja koostalitlusvõime ELi maksualaste IT-süsteemidega.

EL peab tervitatavaks asjaolu, et Moldoval on olemas struktuurid ja vahendid korruptsiooni ennetamiseks maksusüsteemis. EL rõhutab, et on oluline jätkata maksustamisega seotud korruptsioonijuhtumite ennetamist ja nende eest süüdistuste esitamist. Peale selle innustab EL Moldovat tugevdama maksustamisega seotud korruptsioonijuhtumite järelevalvesüsteeme ning tugevdama õiguskaitseasutuste suutlikkust neid juhtumeid uurida ja nende eest süüdistusi esitada.

17. peatükk – Majandus- ja rahapoliitika

EL peab tervitatavaks asjaolu, et rahapoliitika puhul on Moldova viinud oma õigusaktid suurel määral vastavusse ELi *acquis*'ga, mis käsitleb avalikule sektorile rahaasutustes eesõiguse andmise keelamist. EL märgib, et Moldova on oma õigusaktid keskpanga sõltumatust ja avaliku sektori rahastamise keeldu käsitleva ELi *acquis*'ga osaliselt vastavusse viinud. EL kutsub Moldovat üles võtma vajalikke meetmeid, et tagada täiel määral keskpanga funktsionaalse, institutsioonilise, isiku- ja rahalise sõltumatuse austamine. EL rõhutab, et Moldova peab suurendama jõupingutusi, et tagada Moldova riigipanga eesmärkide vastavus ELi *acquis*'le ning Moldova riigipanga juhataja ja otsuseid tegevate organite täielik isiklik sõltumatus, ning astuma ka samme, et välistada valitsuse või parlamendi sekkumine Moldova riigipanga organite ja liikmete tegevusse. EL tuletab meelde, et Moldova peab tagama, et Moldova riigipank järgib täielikult rahastamiskeeldu ja eesõiguste andmise keeldu.

Nagu on ette nähtud läbirääkimisraamistikus, ei saa Moldovast kohe pärast ühinemist euroala ega eurosüsteemi liiget.

EL peab tervitatavaks asjaolu, et majanduspoliitika valdkonnas on Moldova teinud edusamme oma eelarvejuhtimise tugevdamisel. EL märgib, et Moldova on viinud oma riigisiseseid õigusaktid osaliselt vastavusse makromajanduslikke prognoose, raamatupidamist ja statistikat, arvudes väljendatud eelarve-eeskirju, keskpika perioodi eelarveraamistikke, sõltumatuid eelarveasutusi, riigi rahanduse läbipaistvust ja **makromajandusliku** tasakaalustamatuse menetlust käsitleva ELi *acquis*'ga. EL rõhutab, et on vaja teha täiendavaid jõupingutusi Moldova avaliku sektori raamatupidamissüsteemi ja valitsemissektori finantsstatistika parandamiseks, sõltumatu eelarveasutuse loomiseks, makromajandusliku ja eelarveprognoosimise protsessi tugevdamiseks integreeritud prognoosimisraamistiku kaudu ning riigi keskpika perioodi eelarveraamistiku tugevdamiseks. EL toonitab, et on vaja teha täiendavaid jõupingutusi, et tagada makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames kõigi asjakohaste andmete õigeaegsus ja kvaliteet. EL rõhutab, et Moldova peab viima oma eelarvealased õigusaktid ja tavad vastavusse riiklikke eelarveraamistikke käsitleva ELi *acquis*' nõuetega.

EL peab tervitatavaks asjaolu, et Moldova on kehtestanud õigus- ja institutsioonilise raamistiku **korruptsiooni vastu võitlemiseks** majandus- ja rahapoliitikas. EL kutsub Moldovat üles tegema edusamme selle elluviimisel ning korruptsiooni ennetamisel ja ametiisikute usaldusväärsuse tagamisel.

19. peatükk – Sotsiaalpoliitika ja tööhõive

EL võtab teadmiseks, et Moldova on saavutanud osalise kooskõla **Euroopa sotsiaalõiguste sambaga**. EL võtab teadmiseks, et Moldova on pühendunud ELi poliitikale ja põhimõtetele, millest ta lähtub oma sotsiaal- ja tööhõivepoliitikas. EL kutsub Moldovat üles töötama Euroopa sotsiaalõiguste sambaga suurema kooskõla saavutamise nimel, sealhulgas uute strateegiate vastuvõtmise, andmekogumisvahendite ja selle tagamise kaudu, et samba eesmärkide rakendamise ja saavutamise edendamiseks võetakse kasutusele kõik olemasolevad vahendid.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse **tööõigust**¹³ käsitleva ELi *acquis*'ga, ning ergutab Moldovat oma õigusakte sellega veelgi rohkem vastavusse viima. Täiendavat vastavusse viimist on vaja on vaja töötajate teavitamise, nendega konsulteerimise ja nende osalemise, töötingimuste, tööaja ja transpordivaldkonna tööõiguse valdkonnas, samas on vaja lõpule viia vastavusse viimine majandustegevuse üleviimist käsitleva ELi *acquis*'ga. Moldova peab viima oma õigusaktid vastavusse töötajate lähetamist käsitleva ELi *acquis*'ga. EL rõhutab, et Moldova peab tugevdama jõustamis- ja kontrollialast haldussuutlikkust, viies selle vastavusse rahvusvaheliste tööstandarditega.

EL võtab teadmiseks, et Moldova kavatseb läbi viia mõjuhinnangu, et määrata kindlaks direktiivi 2008/94/EÜ (töötajate kaitse kohta tööandja maksejõuetuse korral) rakendamise alguskuupäev.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse **töötervishoiu ja tööohutuse** valdkonna ELi *acquis*'ga. EL märgib, et tuleb jätkata riigisisese õiguse vastavusse viimist töötervishoiu ja tööohutuse valdkonna ELi *acquis*'ga, sealhulgas raamdirektiivi, isikukaitsevahendite direktiivi, ajutiste või liikuvate ehitusplatside direktiivi, maa peal ja maa all maavarasid kaevandavate tööstuste direktiivi, puurimise teel maavarasid kaevandavate tööstuste direktiivi ning konkreetseid riske, sealhulgas keemilisi, bioloogilisi ja füüsikalisi mõjureid käsitlevate direktiividega, nt vibratsiooniga kokkupuute direktiiv, haigla- ja tervishoiusektoris teravate instrumentide põhjustatud vigastuste direktiiv, tehisliku optilise kiirguse direktiiv, keemiliste mõjurite direktiiv, töökohal asbestiga kokkupuutumist käsitlev direktiiv ning kantserogeensete, mutageensete või reproduktiivtoksiliste ainete direktiiv. Lõpule tuleb viia õigusaktid vastavusse raskuste käsitsi teisaldamise direktiivi, töökoha direktiivi, plahvatusohtliku keskkonna direktiivi, müraga kokkupuute direktiivi, elektromagnetväljade direktiivi, töökeskkonna ohtlike ainete soovituslike piinormide neljanda loetelu direktiivi ja töökeskkonna ohtlike ainete soovituslike piinormide viienda loetelu direktiiviga. EL tuletab samuti meelde, et Moldova peab viima oma õigusaktid vastavusse direktiividega, mis käsitlevad tööd kalalaevade pardal ja raviteenuste osutamist laevadel. Moldova peab tagama, et riiklikesse õigusaktidesse inkorporeeritakse ka ELi töötervishoiu ja tööohutuse direktiivide ajakohastused. EL võtab teadmiseks, et Moldova on töötervishoiu ja tööohutuse institutsiooniliste aspektide osas saavutanud osalise ettevalmistuse. Moldova peab tugevdama jõustamis- ja kontrollialast institutsioonilist suutlikkust, viies selle vastavusse rahvusvaheliste tööstandarditega.

¹³ Maanteetranspordi valdkonna töötingimusi, tööaega ja töötajate lähetamist käsitleva ELi *acquis*' hindamise kohta vt ELi seisukoht 4. teemavaldkonna 14. peatüki (Transport) kohta.

EL võtab teadmiseks, et **sotsiaaldialoogi** valdkonnas on Moldoval olemas üldine institutsiooniline ja õigusraamistik. EL rõhutab, et Moldova peab tugevdama oma institutsioonilist raamistikku vastavalt ELi sotsiaaldialoogi valdkonna standarditele ja tavadele, tõhustama nii kahe- kui ka kolmepoolset sotsiaaldialoogi ning tagama sotsiaalpartnerite suutlikkuse suurendamise.

EL võtab teadmiseks, et **tööhõivepoliitika** valdkonnas on Moldova viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse ELi *acquis*'ga, mis käsitleb üldist tööhõivepoliitika, sotsiaalmajanduse ja õiglase ülemineku raamistikku, samuti tööhõive toetuskavasid ja noorte tööhõivet. EL tuletab meelde vajadust veelgi tugevdada aktiivseid tööturumeetmeid ja tööhõive toetuskavasid, eelkõige noorte, pikaajaliste töötute ja haavatavate rühmade, sealhulgas puudega töötajate puhul. Samuti peaks Moldova tugevdama oma institutsioonilist suutlikkust kõnealuste meetmete rakendamiseks. Lisaks tuleks tugevdada riiklikku tööhõiveametit ja võimaldada tal reageerida tööjõunõudluse struktuursetele muutustele.

Õiglase üleminekuga seoses tuletab EL meelde, et Moldova peab ELi 2030. aasta ning eelkõige 2050. aasta kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise ning heitkoguste vähendamise kohustuste rakendamisel tagama kogu ühiskonda ja kogu valitsemissektorit hõlmava lähenemisviisi, pöörates erilist tähelepanu kliimanetraalsusele ülemineku jaotuslikule mõjule kõige haavatavamatele elanikkonnarühmadele, kedagi kõrvale jätmata.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on saavutanud oma õigusaktide osalise vastavuse sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse institutsioonilisi aspekte käsitleva ELi *acquis*'ga. EL võtab samuti teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse ELi pikaajalist hooldust ning lastekaitset ja -hoidu käsitleva poliitikaga. EL kutsub Moldovat üles tugevdama sotsiaalkaitsesüsteemi ja parandama sellele juurdepääsu, eelkõige parandades sotsiaaltoetuste piisavust, katvust ja suunatust, keskendudes lastele, väikese sissetulekuga leibkondadele ja puuetega inimestele, ning rakendades vaesuse vähendamise ja sotsiaalse kaasamise terviklikke strateegiaid. Samuti kutsub EL Moldovat üles tegema edusamme deinstitutionaliseerimisel ning veelgi edendama puuetega inimeste, sealhulgas puuetega eakate ja puuetega laste iseseisvat elu kooskõlas kogukonnapõhiste teenuste ja lapse õiguste valdkonna ELi põhimõtetega ning arendama edasi oma lapsehoiuteenuseid. EL kutsub Moldovat üles tagama kõigile abivajajatele võrdne ja taskukohane juurdepääs kvaliteetsetele pikaajalise hoolduse teenustele ning pakkuma toetust mitteametlikele hooldajatele.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse ELi *acquis*'ga, mis käsitleb **mittediskrimineerimist** ning naiste ja meeste võrdset kohtlemist tööhõives ja sotsiaalpoliitikas. EL kutsub Moldovat üles viima oma õigusaktid paremini vastavusse ELi *acquis*'ga ning võtma meetmeid, käsitlemaks neid probleeme, muu hulgas soolist palgalõhet ja naiste alaesindatust sektorites, kus domineerivad mehed. EL kutsub Moldovat üles tagama asjakohaste meetmete rakendamise ning kindlustama naiste ja meeste tegeliku võrdõiguslikkuse tööhõive- ja sotsiaalpoliitikas.

EL võtab teadmiseks, et Moldova institutsiooniline ja õigusraamistik on osaliselt vastavuses **Euroopa Sotsiaalfondi** käsitleva ELi *acquis*'ga. EL kutsub Moldovat üles suurendama riigiasutuste suutlikkust, et tagada nende valmisolek ESFi haldamiseks.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on kehtestanud meetmed ja programmid **korruptsiooni vastu võitlemiseks sotsiaal- ja tööhõivevaldkonnas**, ning rõhutab, et tuleks tagada nii kõnealuste meetmete rakendamine ja tõhusus kui ka õiguskaitseasutuste vaheline tõhustatud koostöö. Vaja on jätkata õigusaktide vastavusse viimist rikkumisest teatajate kaitset käsitleva ELi *acquis*'ga ning võtta meetmeid töökeskkonna järelevalve usaldusväärsuse ja selle vastutuse suurendamiseks. Komisjon kutsub Moldova ametiasutusi üles prioriseerima korruptsioonivastaste kaitsemeetmete ja järelevalvemehhanismide rakendamist, eelkõige tugevdades kõigi asjaomaste institutsioonide haldussuutlikkust.

20. peatükk – Ettevõtlus- ja tööstuspoliitika

EL võtab teadmiseks, et Moldova on taganud osalise kooskõla **ELi tööstuspoliitika horisontaalsete aspektidega**, eelkõige digiülemineku, rohepöörde ja vastupanuvõime osas. EL kutsub Moldovat üles jätkama kooskõla saavutamist kõnealuste horisontaalsete aspektidega, eelkõige dekarboniseerimise ja majandusjulgeoleku valdkonnas. EL innustab riiki jätkama jõupingutusi sotsiaalse ettevõtluse ja ettevõtja sotsiaalse vastutuse edendamiseks.

EL rõhutab Moldova rakendatavat ulatuslikku strateegilist tööstuspoliitika lähenemisviisi, mis on suunatud investeringutele ja piirkondlikule sektoripõhisele arengule. EL kutsub Moldovat üles tugevdama VKEde ja klastrite rahvusvahelistumist, suurendades nende osalemist ELi programmides. EL võtab teadmiseks, et **ettevõtluspoliitika ja selle vahendite** valdkonnas on Moldovas saavutatud osaline kooskõla ELi VKEde poliitika ja vahenditega. Riik on tõendanud VKEsid käsitleva ühtse poliitikaraamistiku ja strateegia olemasolu. EL rõhutab, et Moldova peab oma VKE määratlust kohandama. EL kutsub Moldovat üles uurima ühtse turu programmi raames pakutavaid võimalusi, sealhulgas klastrite koostöö algatusi, Euroopa ettevõtlusvõrgustikku ja programmi „Erasmus noortele ettevõtjatele“. Lisaks kutsub EL Moldovat üles tagama oma õigusaktide täieliku vastavuse hilinenud maksmist käsitlevale ELi *acquis*’ga, kuna ELi määruse ettepanek põhineb hilinenud maksmise direktiivil.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse konkreetseid tööstusalgatusi käsitleva ELi *acquis*’ga. EL kutsub Moldovat üles veelgi tõhustama kestlikkust, eelkõige turismi, tekstiili ja ehituse valdkonnas, samuti andmehaldust ja andmete kogumist turismi valdkonnas. Ühtlasi kutsub EL Moldovat üles suurendama jõupingutusi eelkõige sellistes sektorites, kus on vaja õigusaktide täiendavat vastavusse viimist ELi *acquis*’ga, sealhulgas ehitus, kaevandamine, kriitiline toore, kaitse ja terasetööstus.

EL tervitab asjaolu, et Moldoval on olemas institutsioonid ja strateegiad, et võidelda korruptsiooniga tööstuse ja ettevõtluse valdkonnas. EL kutsub Moldovat üles jätkama jõupingutusi korruptsioonivastases võitluses, eelkõige äritegevuse aususe integreerimisega riiklikesse strateegiatesse ja piirkondlikesse platvormidesse.

25. peatükk – Teadus- ja uurimistegevus

EL peab tervitatavaks, et Moldova on **teadus- ja innovatsioonipoliitika** osas täielikult ühinenud juhtiva teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammiga „Euroopa horisont“, ning on õigel teel, et veelgi suurendada oma osalemist selles raamprogrammis. EL kutsub Moldovat siiski üles suurendama erasektori, eelkõige uuenduslike VKEde, osalemist kõnealuses programmis.

EL avaldab heameelt selle üle, et Moldova liigub jõudsalt Euroopa teadusruumiga integreerumise suunas ning peaks jätkama aktiivset osalemist asjakohastel Euroopa teadusruumi foorumitel ja meetmetes. EL kutsub Moldovat üles jätkuvalt tugevdama oma suutlikkust edasiseks integreerumiseks Euroopa teadusruumi, sealhulgas kindlustama tervikliku riikliku institutsioonilise raamistiku olemasolu, kus oleks tagatud nii ülesannete selge jaotus kui ka piisav personal. Lisaks kutsub EL Moldovat üles suurendama järk-järgult investeeringuid teadusuuringutesse ja innovatsiooni, sh suurem rahastamine riiklikest vahenditest.

EL innustab Moldovat jätkama tööd nutika spetsialiseerumise strateegia ja riikliku arengustrateegia rakendamiseks, et tõhustada oma teadusuuringute ja innovatsiooni ökosüsteemi.

EL tuletab meelde, et Moldova peaks parandama Euroopa innovatsioonitegevuse tulemustabelis kajastatud tulemuslikkust.

EL peab tervitatavaks asjaolu, et Moldoval on kehtestatud õigus- ja institutsiooniline raamistik **korruptsiooniga võitlemiseks teadusuuringute ja teaduse valdkonnas**. EL rõhutab, et Moldova peab seda raamistikku ja selle tõhusust tugevdama, kogudes ja analüüsides süstemaatiliselt korruptsiooniga seotud statistikat, parandades avastamist ja karistuse mehhanisme, ning jätkama korrapärast järelevalvet tõhusa rakendamise tagamiseks teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas.

26. peatükk – Haridus ja kultuur

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse haridust ja koolitust käsitleva ELi *acquis*'ga. EL peab tervitatavaks Moldova huvi programmiga „Erasmus+“ ühinemise vastu. EL rõhutab, et Moldova peab oma ambitsioonide ja sihtidega kooskõlas säilitama haridusele piisava eelarve. EL kutsub Moldovat üles tegema täiendavaid jõupingutusi seoses andmete kogumisega ja haridusjuhtimise infosüsteemi kasutamisega poliitika kujundamisel, tagades hariduse allsektorite täieliku koostalitlusvõime ja korrapärase avaliku aruandluse. EL rõhutab, et Moldova peab tegema täiendavaid jõupingutusi, et tagada alushariduse ja lapsehoiu kättesaadavus ja kestlikkus ning kindlustada kõigile lastele jätkuv, kaasav ja taskukohane juurdepääs kvaliteetsele haridusele ja hoiule, sealhulgas maapiirkondades ja alateenindatud piirkondades. EL kutsub Moldovat üles tegema täiendavaid jõupingutusi, et rakendada pädevustel põhinevat haridust, toetada õpetajaid ja koolitajaid asjakohaste vahendite ja koolitustega tõhusa kvaliteetse õppe pakkumiseks, ning tugevdama digioskusi.

Lisaks kutsub EL Moldovat üles kõrghariduse valdkonnas täielikult täitma Bologna protsessi peamisi kohustusi ja tagama kooskõla Tirana ja Rooma kommunikatsiooniga, eeskätt seoses sotsiaalse mõõtmega ja akadeemiliste väärtustega. EL tuleb meelde, et Moldova peab tegema piisavaid edusamme Euroopa kõrgharidusruumi osas seatud eesmärkide saavutamisel ning peab kehtestama järelevalvesüsteemi, mis seda usaldusväärselt jälgib.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse **kutseharidust ja -õpet** ning tööalast konkurentsivõimet ja elukestvat õpet käsitleva ELi *acquis*'ga. EL rõhutab, et Moldova peab tagama piisavad vahendid kutsehariduse ja -õppe süsteemi optimeerimiseks kooskõlas tööturu vajadustega, parandades tütarlaste ja haavatavate rühmade osalemist, sealhulgas suurema suutlikkuse ning kutsehariduse ja -õppe õpetajate hulga ja kvaliteedi suurendamist. EL kutsub Moldovat üles tugevdama elukestva õppe koordineerimist ja laiendama selle võimalusi. EL kutsub Moldovat üles edendama ka mikrokvalifikatsioonitunnistuste kasutuselevõttu ja kaaluma isiklike õppekontode loomist. EL väljendab heameelt selle üle, et Moldova on Euroopa Õpipoisiõppe Liidu liige, ning kutsub Moldovat üles rakendama selles osalemise kaudu nõukogu 2018. aasta soovitusel kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistiku kohta.

EL peab tervitatavaks Moldova suuri edusamme **noorte** valdkonnas, märkides samas, et Moldova on viinud oma õigusaktid asjaomase ELi *acquis*'ga vastavusse osaliselt. EL kutsub Moldovat üles seadma peamiste eesmärkidena jätkuvalt prioriteediks noorsootöö ja noorte osaluse ning järgima jätkuvalt Euroopa noorsootöö tegevuskava. Samuti kutsub EL Moldovat üles tagama strateegiliste eesmärkide tõhusa rakendamise riiklikul ja kohalikul tasandil.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse ELi **spordialase** *acquis*'ga, ning rõhutab, et Moldova peab jätkama õigusaktide vastavusse viimist ELi spordialase *acquis*'ga ja tugevdama spordieetika meetmeid, sealhulgas dopinguvastast võitlust, head valitsemistava ja võistluste tulemuste kokkuleppimise ennetamist.

EL võtab teadmiseks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse **kultuuri** käsitleva ELi *acquis*'ga. EL kutsub Moldovat üles rakendama kultuuri ja kultuuripärandi valdkonna riiklikku strateegiat aastateks 2025–2035. EL kutsub Moldovat üles võtma vastu selged, läbipaistvad ja tõhusad kultuuripärandi kaitse ja salakaubaveo vastased meetmed ning tagama nende täitmise. EL kutsub Moldovat üles jätkama kultuuri- ja loomeorganisatsioonidele ning spetsialistidele võimaluste pakkumist koostööks oma kolleegidega ELi riikides, eelkõige osaledes ELi kultuuri- ja loomesektorite toetamise programmis. Sellega seoses väljendab EL heameelt selle üle, et Moldova allkirjastas lepingu riigi ühinemiseks kultuuri- ja loomesektoreid toetava liidu juhtprogrammiga „Loov Euroopa“ alates 1. jaanuarist 2026, et võimaldada Moldova kultuuri- ja loomesektori organisatsioonidel saada kasu programmi raames avaldatud projektikonkurssidest.

EL peab tervitatavaks Moldova edusamme **võitluses korruptsiooni vastu hariduse, noorte, spordi ja kultuuri valdkonnas** seoses jõustamise, institutsioonilise suutlikkuse suurendamise ja vastutusega kõigis sektorites.

29. peatükk – Tolliliit

EL peab tervitatavaks, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse ELi **tollialase** *acquis*'ga. EL võtab rahuloluga teadmiseks, et Moldova tolliseadustik on suurel määral viidud vastavusse liidu tolliseadustikuga.

EL rõhutab, et Moldova peab jätkama oma **õigusraamistiku** vastavusse viimist selle valdkonna ELi *acquis*'ga. Eelkõige peaks Moldova jätkama oma riigisiseste õigusaktide vastavusse viimist liidu tolliseadustiku ja vastavate teiseste õigusaktide ning muude liidu tollialaste õigusaktidega, mis käsitlevad näiteks tollimaksuvabastust, intellektuaalomandi õiguskaitse tagamist tollis, kultuuriväärtusi, sularaha, narkootikumide lähteaineid ja kahesuguse kasutusega kaupa. Moldova peaks järk-järgult kaotama Moldova tolliseadustiku üleminekusätted, sealhulgas sätteid, mis käsitlevad väliskauba töötlemist vabatsoonides, mida kohaldatakse nendes tsoonides enne 1. jaanuari 2024 asutatud äriühingute suhtes.

Seoses võimaliku tulevase üleminekuperioodi taotlusega, mis on seotud liiduvälise kauba vabatsoonis töötlemise tolliprotseduuriga kõnealustes tsoonides enne 1. jaanuari 2024 asutatud residentide puhul, leiab EL, et selline erand piiratud arvu äriühingute suhtes ei ole vajalik, võttes arvesse liidu tolliseadustiku artiklit 247, millega kehtestatakse menetlused liiduvälise kauba käitlemiseks vabatsoonides, et tagada tõhus tollijärelevalve. Seetõttu kutsub EL Moldovat üles viima väliskauba vabatsoonides töötlemise protseduurid võimalikult kiiresti vastavusse liidu tolliseadustiku sätetega, ilma et konkreetsete äriühingute suhtes kohaldataks erandeid.

EL peab tervitatavaks, et Moldoval on piisav **haldus- ja tegevussuutlikkus** oma praeguste tolliülesannete täitmiseks. Pidades silmas ELi *acquis*' kohaldamisest tulenevat vastutuse suurenemist ja tulevasi kohustusi, kutsub EL Moldovat üles tugevdama oma tollialast haldus- ja tegevussuutlikkust, sealhulgas korruptsioonivastast raamistikku. EL väljendab heameelt tolliteenistuse ümberkorraldamise üle, mille eesmärk oli sisemist töökorraldust optimeerida, tsentraliseerides teatavad ülesanded, nt riskianalüüs, tollivormistustjärgne kontroll ja audit, ning parandades ülesannete ja kohustuste jaotust. EL rõhutab, et Moldova peab jätkama tolliprotseduuride automatiseerimist ning oma tolli IT-süsteemide arendamist ja ajakohastamist kooskõlas ELi nõuetega, et võimaldada koostalitlust ELi digitaalse tollikeskkonnaga. EL tuletab meelde, et Moldova peab eraldama piisavad rahalised vahendid ja inimressursid kõigi käimasolevate ja kavandatavate IT-arenduste jaoks, sealhulgas nende jaoks, mis on seotud ELi digitaalse tollikeskkonna edasise arenguga.

EL peab tervitatavaks, et Moldova on kehtestanud korruptsioonivastased struktuurid ja meetmed **korruptsioonivastaseks võitluseks tolli valdkonnas**, kuid rõhutab, et neid meetmeid tuleb ühinemist silmas pidades tugevdada. EL rõhutab, et Moldoval peab olema piisav haldus- ja tegevussuutlikkus tolliameti usaldusväärsuse ja vajaliku taristu tagamiseks oma kesk- ja kohaliku tasandi tolliasutustes, et rakendada oma tollialaseid õigusakte ja tagada nende täitmine ning tõhusalt kontrollida piiriülest liikumist ja teostada selle üle järelevalvet.

EL rõhutab, et tähtis on tugevdada koostööd Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) ja ELi liikmesriikidega, et avastada ja uurida piiriülese tollipettuse kahtlusi ja muud ebaseaduslikku tegevust ning nende vastu võidelda.

* * *

Võttes arvesse Moldova ettevalmistuste hetkeseisu ja eeldusel, et Moldova täidab

1. teemavaldkonna vahekriteeriumid, ning lähtudes arusaamast, et Moldova peab jätkama edusammude tegemist oma õigusaktide vastavusse viimisel allpool nimetatud peatükke puudutava ELi *acquis*'ga ja nimetatud *acquis*' rakendamisel, ning ilma et see piiraks 3. teemavaldkonna täiendavates kriteeriumides kehtestatud lisatingimuste kohaldamist, märgib EL, et need peatükid võib sulgeda üksnes ajutiselt ja alles siis, kui EL on leidnud, et täidetud on järgmised kriteeriumid.

10. peatükk – Digiüleminek ja meedia

- Moldova on oma õigusaktid suurel määral vastavusse viinud elektroonilist sidet käsitleva ELi *acquis*'ga, sealhulgas sätetega, mis käsitlevad riigi reguleeriva asutuse sõltumatust, digiteenuseid ja -turge, digitaalset usaldust ja küberturvalisust, andmeid, pooljuhte, tehisintellekti ja audiovisuaalmeedia teenuseid.
- Moldova on näidanud, et tal on piisav haldussuutlikkus, et jõustada ELi *acquis*'ga kooskõlas olevaid riigisiseseid õigusakte elektroonilise side, digiteenuste ja -turgude, digiusalduse ja küberturvalisuse, andmete, pooljuhtide, tehisintellekti ja audiovisuaalmeedia teenuste valdkonnas. Ühinemise ajaks tagab Moldova täieliku vastavuse meediat käsitleva *acquis*' nõuetele, et tagada meediavabadus ja meedia mitmekesisus. Moldova tagab ühinemise ajaks ka vastavate riigi reguleerivate asutuste täieliku sõltumatuse.

16. peatükk – Maksustamine

- Moldova on viinud oma õigusaktid suurel määral vastavusse ELi *acquis*'ga valdkondades, milles on vajalik täiendav kooskõla saavutamine, eelkõige otsese ja kaudse maksustamise, sealhulgas käibemaksu, aktsiiside, autode maksustamise ning maksustamisalase halduskoostöö valdkonnas. See hõlmab seda, et võetakse vastu ja rakendatakse ajakava energiatoodete, alkoholi ja alkoholsete jookide ning tubakatoodete käibemaksu ja aktsiisi käsitlevad normide järk-järguliseks vastavusse viimiseks asjaomaste ELi normidega, tagades kooskõla kohaldamisala, maksuvabastuste ja miinimummäärade osas. See hõlmab ka selliste normide vastuvõtmist ja rakendamist, mis käsitlevad teabevahetust, kuritarvitamise vältimist ja äriühingute maksustamist.
- Moldova on tõendanud, et tal on piisav haldussuutlikkus ja ranged nõudmised maksuameti usaldusväärsusele, samuti vajalik taristu nii kesk- kui ka kohalikul tasandil, et rakendada ja jõustada maksualaseid õigusakte ning tagada tõhus maksude kogumine ja pidevad jõupingutused korruptsiooni vastu võitlemiseks maksuhalduses. Moldova on tõendanud, et teabevahetuse keskasutusel ja aktsiisiteabevahetuse keskasutusel on olemas asjakohased struktuurid ja kord, et tagada ühinemise ajaks piisav personal ja töövalmidus.
- Moldova on teinud piisavaid edusamme oma maksuameti tegevust toetavate IT-süsteemide, sealhulgas asjaomaste ELi süsteemidega ühendamise ja koostalitlusvõimega seotud süsteemide arendamisel, hõlmates käibemaksu ja aktsiisi haldamisega seotud süsteeme, samuti maksustamisalaseks halduskoostööks ja teabevahetuseks vajalike IT-süsteemide loomisel.

17. peatükk – Majandus- ja rahapoliitika

- Moldova on viinud oma õigusraamistiku vastavusse ELi *acquis*'ga, et tagada keskpanga täielik sõltumatus, avaliku sektori rahastamise keeld ning eesõigusega juurdepääs ja et võimaldada oma keskpanga täielik integratsioon Euroopa Keskpankade Süsteemiga.
- Moldova on viinud oma õigusraamistiku ELi *acquis*'ga vastavusse, et täita riiklikele eelarveraamistikele ette nähtud ELi nõudeid.

19. peatükk – Sotsiaalpoliitika ja tööhõive

- Moldova on viinud oma tööõiguse ning töötervishoiu ja tööohutuse valdkonna õigusnormid ELi *acquis*'ga vastavusse ning on tõendanud, et tal on ühinemise ajaks olemas piisav haldusstruktuur ja täitevsuutlikkus, et ELi *acquis*' tööõiguse ning töötervishoiu ja tööohutuse norme nõuetekohaselt rakendada, eelkõige tööinspektsioonisüsteemi tugevdamise teel.
- Moldova on viinud oma õigusaktid vastavusse ELi *acquis*'ga, milles käsitletakse sotsiaalkaitset ja kaasatust ning mittediskrimineerimist, naiste ja meeste võrdset kohtlemist tööhõives ja sotsiaalpoliitikas ning tõendab, et tal on ühinemise ajaks olemas asjakohane haldusstruktuur ning haldus- ja täitevsuutlikkus.
- Moldova on tõendanud, et tal on piisav suutlikkus – sealhulgas kavandamis- ja operatiivsuutlikkus –, et tagada tööhõive ja sotsiaalpoliitika valdkonna õigusaktide ja poliitikaraamistiku tõhus rakendamine ja jõustamine, edendada tõhusat sotsiaaldialoogi ning tagada suutlikkus hallata tulevikus Euroopa Sotsiaalfondi.

20. peatükk – Ettevõtlus- ja tööstuspoliitika

- Moldova on koostanud vastavate ELi poliitikatega kooskõlas oleva tervikliku tööstusstrateegia ning hakkab seda rakendama.
- Moldova on tõendanud, et tal on piisav haldussuutlikkus ning et asjaomased ministeeriumid ja asutused koordineerivad omavahel tegevust piisavalt.

25. peatükk – Teadus- ja uurimistegevus

- Moldova on tõendanud, et tal on vajalik rakendussuutlikkus, et tagada teadusuuringutesse ja teadusesse tehtavate investeeringute, eelkõige avaliku sektori poolse rahastamise suurendamine.
- Moldova on tõendanud, et ta on loonud struktuurid teadusuuringute ja innovatsiooni ökosüsteemi tugevdamiseks, sealhulgas strateegia „Arukas Moldova“ 2024–2027 rakendamiseks, ning võtnud meetmeid, et tõhustada era- ja avaliku sektori koostööd teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas.
- Moldova rakendab riikliku teadusuuringute ja innovatsiooni programmi aastateks 2024–2027, eelkõige selleks, et toetada edasist integreerumist Euroopa teadusruumi.

26. peatükk – Haridus ja kultuur

- Moldova on tõendanud, et ta on võtnud kasutusele vajaliku institutsioonilise ja poliitilise raamistiku ning vastava eelarve planeerimise ja korrupsioonivastased meetmed, millega täita ELi poliitikaeesmärgid hariduse ja koolituse, sealhulgas kutsehariduse ja -õppe, noorte, spordi ja kultuuri valdkonnas. See hõlmab meetmeid, mille eesmärk on kaotada erinevus Euroopa haridusruumi raames seatud eesmärkidega ning luua järk-järgult usaldusväärne ja koostalitlusvõimeline järelevalvesüsteem, mille abil jälgitakse tulemusi kõigis hariduse allsektorites.

29. peatükk – Tolliliit

- Moldova on viinud oma õigusaktid suurel määral vastavusse valdkondades, milles on vajalik täiendav kooskõla saavutamine, eelkõige liidu tolliseadustik ja vastavad teisesed õigusaktid ning muud liidu tollialased õigusaktid, mis käsitlevad näiteks tollimaksuvabastust, intellektuaalomandi õiguskaitse tagamist tollis, kultuuriväärtusi, sularaha, uimastite lähteaineid ja kahesuguse kasutusega kaupa.
- Moldova on tõendanud, et tal on piisav haldus- ja tegevussuutlikkus ning ranged nõudmised tolliameti usaldusväärsuse ja tulemuste osas, samuti vajalik taristu oma keske-, piirkondliku ja kohaliku tasandi tolliasutustes, et rakendada oma tollialaseid õigusakte ja tagada nende täitmine, tõhusalt kontrollida ja jälgida piiriülest liikumist ning tagada pidevad jõupingutused korruptsiooni vastu võitlemiseks tolli valdkonnas.
- Moldova on teinud piisavaid edusamme liidu tolliseadustiku ja muude liidu tollialaste õigusaktide rakendamiseks vajalike digitaalsete tollisüsteemide ettevalmistamisel ja arendamisel – valmistades ette ja võttes vastu tolli riikliku IT-strateegia ja -rakenduskava ning tagades vajalikud eelarve- ja inimressursid, mis võimaldavad neid digitaalseid tollisüsteeme arendada ja tagada nende koostalitlusvõime ELi digitaalse tollikeskkonnaga.

* *

Läbirääkimiste käigus jätkatakse ELi *acquis*' ja asjakohaste Euroopa standarditega vastavusse viimisel ja nende rakendamisel tehtud edusammude jälgimist. EL toonitab, et pöörab erilist tähelepanu kõikide eespool nimetatud konkreetsete küsimuste järelevalvele, et tagada Moldova haldussuutlikkus, riigi võime viia oma õigusaktid ELi *acquis*'ga täielikult vastavusse kõikides kõnealuses teemavaldkonnas käsitletud sektorites ning et tagada rakendamise ja jõustamise jätkamine. Erilist tähelepanu on vaja pöörata kõnealuse teemavaldkonna ja läbirääkimiste teiste teemavaldkondade vahelistele seostele. Moldova õigusaktide vastavust ELi *acquis*'le ja asjakohastele Euroopa standarditele ning *acquis*' rakendamise alast suutlikkust saab lõplikult hinnata alles läbirääkimiste hilisemas etapis. Lisaks kogu teabele, mida EL võib nõuda läbirääkimiste pidamiseks kõnealuse teemavaldkonna üle ja mis tuleb esitada konverentsile, kutsub EL Moldovat üles esitama assotsiatsiooninõukogule kirjalikult ja korrapäraselt üksikasjalikku teavet ELi *acquis*' rakendamisel tehtud edusammude kohta.

Kõiki eeltoodud kaalutlusi silmas pidades peab konverents sobival ajal kõnealuse teemavaldkonna juurde tagasi pöörduma.

Lisaks tuletab EL meelde, et 7. oktoobrist 2026 kuni läbirääkimiste lõpuleviimiseni võidakse ELis vastu võtta uusi õigusakte.